

**ХУЛОСАИ ШУРОИ ДИССЕРТАТСИОНИИ 6D.КОА-010-И НАЗДИ
ДОНИШГОҶИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН ДАР БОРАИ
ДИССЕРТАТСИЯ ОИД БА ДАРЁФТИ ДАРАҶАИ ИЛМИИ
НОМЗАДИ ИЛМҶОИ ХИМИЯ**

Парвандаи атестатсионии № _____

Қарори шурои диссертатсионӣ аз 1-уми феввали соли 2024 №03

Барои сазовор дониستاني Кабирзода Зухро Одилшо, шаҳрвандӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дараҷаи илмии номзади илмҳои химия аз рӯи ихтисоси 02.00.03-Химияи органикӣ.

Диссертатсияи Кабирзода Зухро Одилшо дар мавзӯи «Синтез, омӯзиши хосиятҳои физикӣ-химиявии ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол дар асоси катехоламинҳо» аз рӯи ихтисоси 02.00.03-Химияи органикӣ ба ҳимоя қабул карда шуд, суратмаҷлиси №24 аз 23.10.2023 шурои диссертатсионии 6D.КОА-010-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Суроға: 734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17.

Довталаби дараҷаи илмӣ Кабирзода Зухро Одилшо 16-уми марти соли 1991 дар н. Фархори вилояти Хатлон, дар оилаи коргар таваллуд шудааст.

Соли 2018 ба шӯбаи рӯзонаи аспирантураи ДМТ дохил шуда, соли 2023 онро хатм намудааст. Аз соли 2021 то инҷониб ба ҳайси ассистенти кафедраи химияи органикии факултети химияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон қору фаъолият намуда истодааст.

Роҳбари илмӣ: -доктори илмҳои химия, и.в. профессор, директори Институти илмию таҳқиқотии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дотсент Раҷабзода Сирочиддин Иқром мебошад.

Муқарризони расмӣ:

1. **Бандаев Сирочиддин Ғадоевич** – доктори илмҳои химия, профессори кафедраи химияи органикӣ ва биологияи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айнӣ.

2. **Абдуллоев Тоҳир Ҳасанбоевич** – номзади илмҳои химия, дотсент, ходими пешбари озмоишгоҳи “Синтези органикӣ”-и Институти химияи ба номи В.И. Никитини Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон (АМИТ), ба диссертатсия тақризи мусбат доданд.

Муассисаи пешбар Донишгоҳи давлатии Данғара, кафедраи химияи умумии факултети табиӣ-риёзӣ дар хулосаи додашудаи мусбати худ, ки аз

тарафи **Фирӯзи С.Д.**-номзади илмҳои техникаи, и.в., дотсенти кафедраи химияи умумӣ, декани факултети табиӣ-риёзии донишгоҳи мазкур, (эксперт) ва дотсенти кафедраи мазкур, номзади илмҳои химия **Тағозода С.Э.** имзо шудааст ва аз ҷониби сардори шуъбаи кадрҳо ва корҳои махсуси Донишгоҳи давлатии Данғара Тоирзода **С.Т.** тасдиқ шуда, кайд шудааст, ки доктараби дараҷаи илмӣ 26 интишороти илмӣ, аз ҷумла оид ба мавзӯи диссертатсия 1-нахустпатент, 22 фишурдаи маърузаҳо, аз ҷумла 3 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи тавсиянамудаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷопшуда дорад. Интишороти унвонҷӯ нуктаҳои асосӣ, натиҷа ва мазмуни диссертатсияро инъикос намуда, саҳми шахсии муаллифро нишон медиҳад.

Диссертатсияи **Кабирзода Зухро** Одилшо дар мавзӯи «Синтез, омӯзиши хосиятҳои физикӣ-химиявии ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол дар асоси катехоламинҳо» аз рӯйи навгонии илмӣ, мубрамият ва аҳамияти назариявӣ ва амалӣ доштани сазовори баҳои мусбат буда, ба бандҳои 10-12, 67 ва 69- и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ (дотсент, профессор), ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 июни соли 2023, таҳти №295 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад. Дар тақриз дарҷ гардидааст, ки диссертатсияи пешниҳодшуда кори илмӣ ба итмом расонида буда аз нигоҳи сохтор ва мундариҷа комил аст. Нуктаҳои илмӣ ва натиҷаҳои диссертатсия саҳеҳ ва асоснок буда, ба ихтисоси 02.00.03.-Химияи органикӣ (илмҳои химия) мувофиқат мекунад ва таҳқиқоти анҷомёфта маҳсуб гардида, ҷавобгӯ ба талаботи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аст ва муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои химия мебошад.

Номгӯйи муҳимтарин корҳои илмӣ моҳияти диссертатсияро инъикоскунанда ба таври зайл аст:

[1-М]. **Кабирзода З.О.** Раджабов С.И. Омӯзиши реаксияи трипептиди-L-фенилаланил-L-тирозил-3,4-диоксифенилаланин бо эпихлоргидрин./З.О. **Кабирзода**, С.И. Раджабов// Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ. Душанбе - 2021. С. 284-292.

[2-М]. **Кабирзода З.О.** Модификатсияи трипептиди-L-фенилаланил-L-тирозил-3,4-диоксифенилаланин бо 2 хлорметилоксиран./З.О. **Кабирзода**, С.И. Раджабов// Паёми Донишгоҳи милли. Бахши илмҳои табиӣ. №4. Душанбе - 2021. С. 319-328.

[3-М]. Кабирзода, З.О. Синтез ва омӯзиши 1,3-дихлор-3-фталилглитсил-L-аланил-дофамин-пропанол-2/ З.О. Кабирзода// Паёми Донишгоҳи Миллӣ. Бахши илмҳои табиӣ. №1. Душанбе – 2023. С. 244-253.

Нахустпатент:

[4-М]. Кабирзода З.О. Раҷабзода С.И., Исмоилзода С.С., Дипептиди карбобензоксиглицил-дофамин-1,3-дипропан-1,2-диоли дорои таъсири гастропротекторӣ. Заявка №2301783, на изобретение выдан малый патент 1272ТJ. СБП (2023): С07D203/02; А61Р 1/04, зарегистрирован в Государственном реестре изобретений Республикӣи Таджикистан 17 январи 2023 г. -Душанбе, 2023.

Ба диссертатсия ва автореферат тақризҳо ворид шуданд аз:

1. д.и.х., аз рӯйи ихтисоси 02.00.03.-Химияи органикӣ, муовини Директор оид ба илм ва таълими Институти химия ба номи В.И. Никитини Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон Раҳмонов Р.О. тақризи мусбат арзёбӣ гардидааст.

2. номзади илмҳои химия, дотсент, декани факултети илмҳои табиӣ филиали Донишгоҳи давлатии Москва ба номи М.В. Ломоносов дар шаҳри Душанбе М.М. Акбарова доир ба дастоварду комёбиҳои муаллифи рисола андешаҳои ибтидоӣ намуда, тақризи мусбат арзёбӣ гардидааст.

3. дотсенти кафедраи биохимияи Донишгоҳи давлатии Тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалиибни Сино Турдалиев М.З. тақризи мусбат арзёбӣ гардидааст.

4. н.и.х. мудири кафедраи ташхиси клиникӣ озмоишгоҳи МДТ Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалиибни Сино Маҳкамова Б.Ҳ. тақризи мусбат арзёбӣ гардидааст.

Ҳамаи тақризҳо мусбат буда, дар баробари муайян кардани баъзе эроду нуқсонҳои автореферати диссертатсия муҳимияти ҷанбаҳои назариявӣ амалӣ, навоарӣ ва дастовардҳои илмӣ муаллифи диссертатсияро таъкиди кардаанд.

Интихоби муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар ба он асоснок мегардад, ки онҳо мутахассисони бевосита дар соҳаи химияи органикӣ буда, дар корҳои илмӣ таҳқиқотӣ фаъолона иштирок карда, дар ин самт мақолаҳои зиёде таълиф кардаанд, ки мазмун ва муҳтавои онҳо ба диссертатсияи мазкур наздикӣ дорад. Муассисаи пешбар яке аз бонуфузтарин муассисаҳои таҳсилоти олии касбии Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии

Тоҷикистон ба шумор рафта, бо мутахассисони варзидаи худ дар самти таҳқиқи таҳлили масоили химияи органикӣ хеле маъруф гардидаанд.

Шурои диссертатсионӣ қайд мекунад, ки аз тарафи доктараби дараҷаи илмӣ Кабирзода Зухро Одилшо дар асоси иҷро кардани таҳқиқоти илмӣ дар мавзӯи «Синтез, омӯзиши хосиятҳои физикӣ-химиявӣ ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол дар асоси катехоламинҳо» як қатор масъалаҳо коркард шуд:

- коркард, тақмили методикаи синтез ва шароити оптималии синтези ҳосилаҳои нави катехоламинҳо, ки молекулашон аз аминокислотаҳои пептидҳо иборатанд бо эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол дарёфт ва муайян карда шуданд;

- шароити оптималии синтези ҳосилаҳои эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол бо карбобензоксид-*D*-аланил-фенилаланин, карбобензоксид-глитсил-*D*-аланил-фенилаланин, трипептиди *L*-фенилаланил-*L*-тирозил-3,4-диоксифенил-аланин, трипептиди фталил-*L*-глитсил-*L*-аланил-дофамин, ди- ва трипептидҳои диоксифенилаланин муайян карда шуд;

- аввалин маротиба омӯзиши реаксияи байни эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол бо катехоламинҳо, ки молекулашон аз аминокислотаҳои пептидҳо иборатанд, аз ҳисоби гурӯҳҳои аминӣ ва карбоксилӣ муқаррар карда шуд.

- **ҷорӣ намудани** натиҷаҳои бадастомада дар раванди таълим дар кафедраи химияи органикӣ факултети химияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ҳангоми хондани курсҳои махсус, иҷрои қорҳои курсӣ, дипломӣ ва илмӣ-таҳқиқотӣ татбиқ гардида, донишҷӯён, аспирантон ва унвонҷӯён натиҷаҳои қори мазкурро мавриди истифода қарор дода метавонанд.

Аҳамияти назариявӣ таҳқиқот:

- дар асоси таҳқиқотҳо гирифтани натиҷаҳои аниқ ва саҳеҳи қиматҳои эксперименталӣ;

- муқоисаи натиҷаҳо бо натиҷаҳои дар адабиёт овардашуда, зоҳиркунии мувофиқатии онҳо;

- моддаҳои синтезшуда бо усули муосири физикӣ-химиявӣ ва таносуби моддаҳои боҳамтаъсиркунанда, шароити оптималии реаксия вобаста аз омилҳои физикавӣю химиявӣ илман асоснок карда шудааст.

Аҳамияти илмию амалии таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки методи сода ва дастраси синтези ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -

дихлоргидрини глитсерол дар асоси катехоламинҳое, ки дар молекулашон аминокислотаҳою пептидҳо доранд коркард ва дарёфт карда шуданд;

- ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол, ки дар молекулашон боқимондаҳои аминокислотаҳо, пептидҳо, ва катехоламинҳоро доранд, дар синтези маҳини органикӣ тавсия намудан мумкин аст;

- аз моддаҳои дастрас ва арзон: эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол синтези ҳосилаҳои нави онҳо дар асоси катехоламинҳое, ки дар молекулашон аминокислотаҳою пептидҳо доранд имконпазир аст.

Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон дод, ки маълумотҳои бадастомада бо усулҳои замонавии физикӣ-химиявӣ таҳқиқот, коркарди статистикии натиҷаҳо таъмин ва асоснок карда шуд. Барои муайян намудани сифатан ва миқдоран таркиби массаи реаксионӣ аз усулҳои зерини таҳлил истифода кардем: спектроскопияи массавӣ (дар таҷҳизоти «Хроматэк-Кристалл 5000М» бо информатсияи NIST 2012), РМЯ-спектрометрия (дар таҷҳизоти «Bruker AM-500» бо частотаи кории 500 ва 125 МГц).

Саҳми шахсии докталаби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот: муаллифи кори диссертатсионӣ мақсад, вазифаҳои таҳқиқот, усулҳо, роҳҳои ҳалли он ва коркарди методикаи синтези моддаҳоро дар асоси катехоламинҳое, ки дар молекулашон аминокислотаҳою пептидҳо доранд бо эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол муқаррар кардааст. Ҳамаи он маълумоти таҷрибавӣ ба рисола дохилшуда, таҳлил ва чамъбасти маълумоти илмӣ оид ба синтези ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно-, ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол, ки дар молекулашон катехоламинҳо, аминокислотаҳою пептидҳоро доранд аз ҷониби докталаб шахсан ё бо иштироки мустақими ӯ ба даст оварда шудаанд. Таҳияи хулосаҳо ва муқаррароти асосии диссертатсияро ба анҷом расонидааст.

Нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда:

- натиҷаҳои ба дастомада дар асоси синтез ва омӯзиши реаксия байни катехоламинҳое, ки дар молекулашон аминокислотаҳою пептидҳо доранд бо эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол;

- иттилоот оид ба коркади методикаи синтези ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол дар асоси катехоламинҳое, ки дар молекулашон аминокислотаҳою пептидҳо доранд;

- методҳои таҳқиқи синтези ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол дар асоси катехоламинҳое, ки дар молекулашон аминокислотаҳою пептидҳо доранд;

- натиҷаҳои боҳамтаъсиркунии катехоламинҳое, ки дар молекулашон аминокислотаҳою пептидҳо доранд аз ҳисоби гуруҳҳои аминӣ бо эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол;

- натиҷаҳои ҷустуҷӯи роҳҳои дар амал татбиқ намудани ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол дар асоси катехоламинҳое, ки дар молекулашон аминокислотаҳою пептидҳо доранд бо мақсади ба даст овардани моддаҳои фаъоли биологӣ мебошад.

Мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ.

Диссертатсия ба якчанд банди шиносномаи ихтисоси 02.00.03 – «Химияи органикӣ» мутобиқат мекунад:

Мувофиқи банди 1. Омӯзиши сохт ва ҳосиятҳои пайвастаҳои органикӣ бо истифодаи усулҳои химиявӣ, физикӣ-химиявӣ, физики таҳқиқот ва ҳисобҳои назариявӣ, (боби 2.3);

Мувофиқи банди 2. Омӯзиши қобилияти реаксионӣ ва механизмҳои реаксияҳои пайвастаҳои органикӣ. Тавсифи назариявии вобастагиҳои байни сохт, ҳосият ва қобилияти реаксионии пайвастаҳои органикӣ, (бобҳои 1.2. ва 2.3);

Мувофиқи банди 3. Кашфи моддаҳои нави пайвастаҳои органикӣ ва усулҳои таҳқиқи онҳо, (боби 2.3);

Мувофиқи банди 6. Химияи органикии саноатӣ ва асосҳои илмии технологияи моддаҳои органикӣ, (бобҳои 1.2 ва 2.3).

Асолат ва эътимоднокии натиҷаҳои илмӣ ва хулосаҳо:

Кори диссертатсионии Кабирзода З.О. дар сатҳи баланди илмӣ иҷро гардидааст. Хулосаҳои асосии диссертатсия дар дараҷаи хуби илмӣ бо истифода аз усулҳои хроматографияи қоғазӣ, хроматографияи маҳинқабат, спектроскопияи инфрасурх (ИС), масс-спектр, спектри РМЯ ва таҳлили элементӣ асоснок гардидааст. Эътимоднокии натиҷаҳои илмӣ бо истифода аз эталонҳо ва маълумоти адабиёт амалӣ карда шудааст.

Тавсия оид ба истифодашавии натиҷаҳои кори диссертатсионӣ:

Натиҷаҳои кори диссертатсиониро ҳангоми иҷрои корҳои илмӣ ва таълимӣ дар Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абуалӣ ибни Сино ва дигар муассисаҳои илмию таълимии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки ба синтез ва ҷустуҷӯи моддаҳои фаъоли биологӣ машғуланд, метавонанд истифода намоянд.

Инчунин натиҷаҳои ба дастмада дар раванди таълим дар кафедраи химияи органикии факултети химияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ҳангоми хондани курсҳои махсус, иҷрои корҳои курсӣ, дипломӣ ва таҳқиқотӣ татбиқ гардида, донишҷӯён, магистрантон ва унвонҷӯён натиҷаҳои кори мазкурро мавриди истифода қарор дода метавонанд.

Шурои диссертатсионӣ аз он хулосабарорӣ намуд, ки диссертатсияи пешниҳодшуда кори илмӣ ба анҷом расонидашуда буда, аз ҷиҳати мазмун ва мундариҷа ба ихтисоси 02.00.03 - Химияи органикӣ мувофиқат намуда, ба талаботи бандҳои 67 ва 69-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ (дотсент, профессор)»-и Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 июни соли 2023, таҳти №295 тасдиқ шудааст, қомилан мувофиқат мекунад.

Дар маҷлиси рӯзи 01.02.2024с., протоколи №03, шурои диссертатсионӣ қарори сазовор донишҷӯи Кабирзода Зухро Одилшоро бо дараҷаи илмӣ номзади илмҳои химия қарор қабул кард.

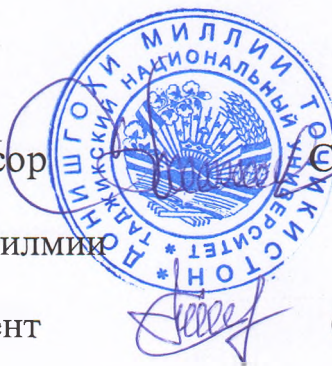
Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар шурои диссертатсионӣ аз шумораи умумии 15 нафар аъзои шурои диссертатсионӣ, 12 нафар иштирок доштанд. Аз ин 5 нафар доктори илм аз рӯи ихтисоси 02.00.03. - Химияи органикӣ мебошанд.

Дар овоздиҳӣ аз 12 нафар (12 - доктори илм) 12 нафар иштирок карданд.

Натиҷаи овоздиҳӣ: «Тарафдор» - 12 нафар, «Зид» - нест, «Варақаҳои безътибор» - нест.

Раиси шурои диссертатсионӣ
доктори илмҳои химия, профессор Сафармамадзода С.М.

Иҷроқунандаи вазифаи котиби илмӣ
шурои диссертатсионӣ
доктори илмҳои техникӣ, дотсент

Самихов Ш.Р.